

Sinemada İstiklal Harbi ve Atatürk

Dr. Hürol ERBAY

Ankara-2022

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Sinemada İstiklal Harbi ve Atatürk

Dr. Hürol ERBAY

Editör: Ertan Akkaş

Kapak Tasarımı: Gamze Uçak

Sayfa Düzeni: Buse Dilara Dirim

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

2022 Şubat, Ankara

ISBN No: 978-625-7424-28-8

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 47865

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48

Tel: 0(312) 341 36 67

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Sinemada İstiklal Harbi ve Atatürk

“Göklerden veya yeryüzünden bizi gülümseyerek izleyen anne, baba,
ata ve dostlarımızı sevgi, saygı ve minnetle anıyorum...”

ÖNSÖZ

“Türk Sinemasında İstiklal Harbi” adlı tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanan bu kitap, esas olarak İstiklal Harbi’nin sinemada nasıl işlendiği, hangi yön, konu ve karakterlerin ele alındığı, hangi kültürel değerlerin kullanıldığı ve bunların hangi koşullar altında kimler tarafından hangi yılda ne kadar filme aktarıldığı gibi hususlar nesnel bir bakış açısıyla araştırılmıştır. Çalışma, tarih ve sinema alanı yanında sanat, basın, iletişim, toplumbilim, siyaset bilimi, hukuk, ekonomi, uluslararası ilişkiler, istatistik ve güvenlik gibi değişik disiplin alanlarında araştırmayı zorunlu kılmıştır.

Sinemada, İstiklal Harbi nasıl işlenmiştir? Bu sorunsalı çözmek için kapsam içine alınan tarihî dönemlerin genel ulusal ve uluslararası siyasi, askerî, sosyal ve ekonomik koşulları nedir? Bu koşullar dönemsel olarak sinemayı ve Millî Mücadele ile ilgili filmleri nasıl etkilemiştir? İstiklal Harbi’ni konu alan ne kadar film yapılmıştır? Hangi dönemde ve hangi yılda ne kadar film yapılmış, bu filmler kimler tarafından çevrilmiştir? Millî Mücadele’nin sinemaya aktarımında en çok hangi yönetmen, yapımcı, senarist, yazar ve oyuncular öne çıkmıştır? Filmlerde İstiklal Harbi’nin hangi yönleri, hangi konu, karakter ve kültürel değerleri daha çok işlenmiştir? Millî Mücadele ile ilgili hangi eserler sinemaya uyarlanmıştır? Filmlerde kronolojiye ve dönemsel şartlara uymayan olay ve hususlar var mıdır? İşte, bu tür sorular ve benzerleri, kapsam alanında çevrilmiş, Kurtuluş Savaşı temalı filmler ile bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalarda incelenerek cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

Kitapta bilgi ihtiyacını karşılamak için tarih araştırmaları, eğitimi ve anlatımında geçerli bir veri arşivi, birincil belge ve doküman niteliği taşıyan filmler ile konuya ilişkin belge ve eserler, esas veri kaynağı olarak kullanılmıştır. İstanbul Belediye Film Arşivi’nde 1959 yılında çıkan yangın başta olmak üzere değişik tarihlerde farklı yerlerde çıkan sabotaj ve yangınlarda birçok filmin yanması, bazı filmlerin kaybolması, çalınması veya kullanıma uygun bir hâlde bulundurulmaması nedeniyle kaynakların tamamına ulaşmak mümkün olmamıştır. Konuya ve dönemlere ilişkin mevcut kaynaklara ulaşılmaya çalışılarak belirlenen sorunsala cevap bulunmaya çalışılmıştır. Ancak, zamanla ortaya çıkan yeni belgeler ve gelişmeler ışığında yükselen bilgi seviyesiyle değişen bakış açısına ve yaklaşıma göre eksik kalan, bilinmesi ve tamamlanması gereken birçok boşluğun ortaya çıkması ve doğruluğu bildirilen bazı hususların değişmesinin de olasılık içinde olduğu gerçektir.

Türk sineması dâhilinde 1919-1981 yılları arasında çevrilmiş 5000'e yakın film taranarak Millî Mücadele ile ilgili olanlar belirlenmiştir. Dört farklı döneme ayrılan filmler incelemeye tabi tutulmuştur. Dönemlerin tarihsel arka planı, genel siyasi, askerî, sosyal ve ekonomik durumu ile bunların filmlere etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, diğer devletler ile Türkiye arasında yaşanmış sinema ile ilgili bazı önemli olay ve ilişkiler kaynak ve belgelere dayanılarak açıklanmıştır.

Elde edilen veri ve bilgiler ile literatürde bulunan konuların bir kısmı teyit edilmiş, bir kısmı daha açık hâlde getirilmiş, bir kısmı desteklenerek tamamlanmıştır. Literatür ile çelişen durumlarda ana kaynaklara inilerek asıl olana ulaşılmaya çalışılmıştır. Literatürde ayrı ayrı kaynaklarda işlenen birçok konu derlenerek bir araya getirilmiştir. Kitapta, elbette istemdişi hata, unutulmuş, geliştirilmesine gereksinim duyulan hususlar bulmak mümkünse de tartışılması ve çalışılması gereken yeni konu ve alanlarla birlikte öncekilerden oldukça farklı veri ve bilgiler de literatüre kazandırılmıştır.

Dört bölümden oluşan kitabın; "Giriş" bölümünde sanat, sinema ve tarihle ilgili önemli kavramsal, kuramsal tanım ve açıklamalar belirtilerek kaynak ve yöntem tahlili yapılarak sinemanın icat serüveni, Türkiye'ye girişi, ilk film, kuruluş ve düzenlemeler ile savaş yıllarında sinema çalışmalarına yer verilmiştir. Birinci Bölüm'de Atatürk Dönemi, İkinci Bölüm'de İnönü Dönemi, Üçüncü Bölüm'de Demokrat Parti Dönemi ve Dördüncü Bölüm'de 1960-1980 Dönemi dâhilinde çevrilmiş tüm İstiklal Harbi filmleri derlenmiştir. Her bölümde sinema endüstrisini ilgilendiren dönemin ciddi siyasi, sosyo-ekonomik ve uluslararası olay ve gelişmelerime de yer verilmiştir. Ayrıca, dönem içerisinde çevrilmiş İstiklal Harbi'ni konu alan filmlerin sayısı, diğer filmlere oranı ile künye bilgileri tablo ve çizelgeler hâlinde verilmiştir. Her dönemin seçili filmlerinin içerik analizi yapılmıştır. Analizlerde, önce filmlerin uzun künye bilgisi ve afişi sonra işlenen konu, olay ve olgular ile varsa kronolojiye ve dönemsel şartlara uymayan hususlar belirtilmiştir. Ayrıca, filmlerde dikkat çeken karakteristik özellikler ile öne çıkan kültürel ve simgesel değerler ortaya çıkarılmıştır.

Kitapta Türkçe dil birliğine uyum açısından Kuvayı Milliye, mütareke, Heyeti Temsiliye gibi geleneksel kullanım yerine TDK Güncel Sözlük (2011) esas alınarak Kuvayımilliyeye, Temsil Heyeti ve Ateşkes Antlaşması gibi sözcük ve terimlerin kullanımı tercih edilmiştir. Bununla birlikte film analizleri ve repliklerdeki terim ve sözcükler çoğunlukla olduğu gibi aktarılmıştır.

Çalışma sırasında; T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Bşk.lığı, Gnkur. Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Bşk.lığı Arşivi, TRT Arşiv Dairesi Bşk.lığı, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğünde çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Türk Kızılayı Arşivi, Ankara Üniversitesi Türk İnkı-

lap Tarihi Enstitüsü Arşiv ve Kütüphanesi, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, İletişim Fakültesi Kütüphanesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Gazete Arşivi'nde çalışılmıştır. Yine İstanbul Sinema Müzesi, Ankara Sinema Teknik Derneği, Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi envanterinde değişik zaman ve ortamlarda incelemelerde bulunulmuştur. İncelemeler sırasında küçük de olsa destek ve yardımını esirgemeyen herkese, Sayın Yalçın Özgül ve Sinematek'ten Yücel Ünlü'ye; Kaynakça'daki eserleri yazan, hazırlayan ve dağıtanlara; bu kitabın basım ve yayımında emeği geçen Sayın Ünal Sevindik ve Sayın Ertan Akkaş başta olmak üzere Siyasal Kitabevi'nin değerli çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Öncelikle Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını, Millî Mücadele'nin kazanılmasına destek veren kadın, erkek her yaşta insanı ve aziz şehitlerimizi minnet ve şükranla anarım. Yine, Millî Mücadele hakkında sinemaya uyarlanacak kadar güzel edebî eser yazanlar ile sinema filmi yaparak Türk İstiklal Harbi'yle ilgili nadide kültürel millî varlıkları ortaya çıkaran değerli senarist, yönetmen, sanatçı, oyuncu, yapımcı ve teknik personel ile filmlerin korunmasını, halka ulaşmasını sağlayan arşivci, dağıtımçı ve sunumcu gibi sinema emekçilerini sevgi ve saygıyla yâd ederim.

Bu kitabın ortaya çıkmasına vesile olan başta Hocam Prof. Dr. Temuçin F. Ertan ve Prof. Dr. Necdet Aysal olmak üzere, uzun hazırlık döneminde moral destek ve teşviklerini yakından hissettiğim kadirşinas arkadaşlarıma, çok değerli Em. Tuğg. Erdoğan Baykal'a, Em. J. Kur. Kd. Alb. Bektaş Şahin'e, Em. J. Kd. Alb. Hüseyin Bahçeci'ye, Prof. Dr. Levent Eraslan'a, Dr. Sedef Bulut'a, Dr. Umut Cafer Karadoğan'a ve büyük ailemin eşsiz üyelerine içten daimî şükranlarımı sunarım.

Dr. Hürol ERBAY
Ankara, Ocak 2022

İçindekiler

ÖNSÖZ	7
TABLolar - EKLER	13
KISALTMALAR	15
GİRİŞ	17
A. Sinema, Sanat ve Tarihe Genel Bakış, Kavramsal Açıklamalar	17
B. Yöntem ve Kaynak Tahlili	34
C. Sinemanın İcat Süreci ve Dünyada İlk Film Gösterileri	44
D. Sinemanın Osmanlı Devleti'ne Girişi ve Başlangıç Dönemi	50

BİRİNCİ BÖLÜM

ATATÜRK DÖNEMİ VE İSTİKLAL HARBİ FİMLERİ (1923-1938)

1.1. İstiklal Harbi Öncesine Genel Bakış	65
1.2. Millî Mücadele'nin Başlaması ve İşgal Altında Sinema	68
1.3. Atatürk Dönemi'nde Sinema	73
1.4. Atatürk Dönemi'nde İstiklal Harbi ile İlgili Bazı Film Çalışmaları	90
1.5. Atatürk Dönemi İstiklal Harbi Konulu Sinema Filmleri	93
1.6. Bir Millet Uyanıyor (Muhsin Ertuğrul, 1932) Filminin Analizi	97
1.6.1. Bir Millet Uyanıyor Filminin Künyesi	98
1.6.2. Bir Millet Uyanıyor Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	99
1.6.3. Bir Millet Uyanıyor Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri	105

İKİNCİ BÖLÜM

İNÖNÜ DÖNEMİ VE İSTİKLAL HARBİ FİMLERİ (1938-1950)

2.1. İnönü Dönemi İç ve Dış Politikasına Genel Bakış	113
2.2. İnönü Dönemi Türk Sineması ve Bazı Yasal Düzenlemeler	115
2.3. İnönü Dönemi İstiklal Harbi Konulu Sinema Filmleri	124
2.4. Vurun Kahpeye (Ö. Lütfi Akad, 1949) Filminin Analizi	127
2.4.1. Vurun Kahpeye Filminin Künyesi	127
2.4.2. Vurun Kahpeye Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	129
2.4.3. Vurun Kahpeye Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri ..	136

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ VE İSTİKLAL HARBİ FİMLERİ (1950-1960)

3.1. Demokrat Parti'nin Kuruluşu ve İktidar Yılları	143
3.2. Demokrat Parti Dönemi Türk Sineması	146

3.3. Demokrat Parti Dönemi İstiklal Harbi Konulu Sinema filmleri.....	154
3.4. Yüzbaşı Tahsin (Orhon Murat Arıburnu, 1951) Filminin Analizi.....	159
3.4.1. Yüzbaşı Tahsin Filminin Künyesi.....	159
3.4.2. Yüzbaşı Tahsin Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	161
3.4.3. Yüzbaşı Tahsin Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri ...	170
3.5. Ruhlar Mucizesi-İstiklal Harbi (Hayri Esen, 1954) Filminin Analizi.....	174
3.5.1. Ruhlar Mucizesi - İstiklal Harbi Filminin Künyesi.....	175
3.5.2. Ruhlar Mucizesi-İstiklal Harbi Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	176
3.5.3. Ruhlar Mucizesi-İstiklal Harbi Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri	186
3.6. Kalpaklılar (Nejat Saydam, 1959) Filminin Analizi	191
3.6.1. Kalpaklılar Filminin Künyesi.....	191
3.6.2. Kalpaklılar Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	193
3.6.3. Kalpaklılar Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri.....	202

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1960-1980 DÖNEMİ VE İSTİKLAL HARBİ FİMLERİ

4.1. 1960-1980 Dönemi Genel Siyasal ve Sosyal Durum	207
4.2. 1960-1980 Dönemi Türk Sineması.....	211
4.3. 1960-1980 Dönemi İstiklal Harbi Konulu Sinema Filmleri	222
4.4. Silah Arkadaşları (Şinasi Özönük, 1962) Filminin Analizi	228
4.4.1. Silah Arkadaşları Filminin Künyesi.....	228
4.4.2. Silah Arkadaşları Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	229
4.4.3. Silah Arkadaşları Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri	235
4.5. İngiliz Kemal (Ertem Eğilmez, 1968) Filminin Analizi	240
4.5.1. İngiliz Kemal Filminin Künyesi	240
4.5.2. İngiliz Kemal Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular.....	242
4.5.3. İngiliz Kemal Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri	249
4.6. Kahramanlar - Bayrak (Remzi Jöntürk, 1974) Filminin Analizi	252
4.6.1. Kahramanlar - Bayrak Filminin Künyesi.....	252
4.6.2. Kahramanlar-Bayrak Filminde Anlatılan Konu, Olay ve Olgular	253
4.6.3. Kahramanlar - Bayrak Filminin Kültürel, Simgesel ve Karakteristik Özellikleri	261

SONUÇ..... 267

KAYNAKLAR 277

EKLER..... 301

TABLolar

Tablo-I.	Bazı Ülkelerdeki Sinema Salonu Sayısı (1933-1935)	87
Tablo-II.	Türk Sineması ve İstiklal Harbi Konulu Filmler (1920-1938)	89
Tablo-III.	Savaşın Türk Sinemasına Etkisi	120
Tablo-IV.	İnönü Dönemi Türk Sineması ve İstiklal Harbi Konulu Filmler (1938-1950)	123
Tablo-V.	Demokrat Parti Dönemi Türk Sineması ve İstiklal Harbi Konulu Filmler...	151
Tablo-VI.	1960-1980 Dönemi Türk Sineması ve İstiklal Harbi Konulu Filmler	213

EKLER

EK-1	Türkiye'nin Yüreği Ankara Filminin Hasılatının Kullanımı	301
EK-2	Atatürk Dönemi Sinema Reklamları	302
EK-3	Uluslararası Eğitsel Filmler Sözleşmesi	303
EK-4	Atatürk Dönemi İstiklal Harbi Konulu Filmler Çizelgesi	304
EK-5	Bir Millet Uyanıyor Filminin İlk Reklamları	306
EK-6	Boş Film İthal Edilmesi İsteği	307
EK-7	Film Çekme İzin Vesikası	308
EK-8	Yabancılara Bir Film Yaptırmanın Yaklaşık Maliyeti	309
EK-9	İnönü Dönemi İstiklal Harbi Konulu Filmler Çizelgesi	310
EK-10	Vurun Kahpeye, Yüzbaşı Tahsin, Ruhlar Mucizesi – İstiklal Harbi ve Kalpaklılar Filmi Afişi	312
EK-11	Başbakan Menderes'e Film Deposu Yangını İçin Çekilen Telgraf	314
EK-12	Demokrat Parti Dönemi İstiklal Harbi Konulu Filmler Çizelgesi	315
EK-13	1960-1980 Dönemi İstiklal Harbi Konulu Filmler Çizelgesi	323
EK-14	Paralı Askerler Filmi Hakkında Başbakan Demirel'e Gönderilen Bilgi	335
EK-15	Silah Arkadaşları, İngiliz Kemal ve Kahramanlar – Bayrak Filmi Afişi	336
EK-16	İstiklal Harbi Konulu Sinema Filmleri (1923-1980)	338

KISALTMALAR

---

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.s.	: Adı geçen sözlük
a.g.t.	: Adı geçen tez
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Alb.	: Albay
AP	: Adalet Partisi
Ar.	: Arapça
ATASE	: Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
BEO	: Bâb-ı Âli Evrak Odası
bk. / Bk.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMM	: Büyük Millet Meclisi
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Bşk.	: Başkan
BUFA	: Alman Ordusu Film Çekim Merkez Arşivi
C.	: Cilt
Cep.	: Cephe, cephesi
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DP	: Demokrat Parti
Dş.	: Düşman
Genel	: Gn.
Genkur.	: Genelkurmay
HAC	: Hilali Ahmer Cemiyeti
Haz.	: Hazırlayan, hazırlayanlar
hk.	: Hakkında
HR	: Hariciye
Hrk.	: Harekât
K.	: Komutan, Komutanı
Kord.	: Koordinatör
MA	: Matbuat
MBK	: Millî Birlik Komitesi
Md./ md.	: Müdür, müdürü / madde
MOSD	: Merkez Ordu Dairesi
MÖ	: Milattan önce
Mrk.	: Merkez, Merkezi,

MS	: Milattan sonra
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Sen.	: Senaryo / Senarist
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliđi
t. y.	: Tarih yok
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
Tf./tf.	: Tüfek
TİTE	: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü
Top.	: Toplam
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
VOKS	: Sovyetler Kültür Teşkilâtı
y. y.	: Yer yok
Yön.	: Yönetmen
Yrd.	: Yardımcı, yardımcısı
yy.	: Yüzyıl
Yzb.	: Yüzbaşı